

UNITÁRIUS ÉLET

XLIV. ÉVFOLYAM 4. SZÁM

1990. JÚLIUS—AUGUSZTUS

A szeretet soha el nem fogy

Az alábbiakban teljes terjedelemben közöljük Huszti János püspök, Londonban, 1990. ápr. 1-én mondott prédikációját és imáját.

Alapige: Pál I. Korinthusi levél 13. rész 8. v.

Modern világunk energia problémáinak ismeretében ez az apostoli megállapítás első hallásra talán megkérdőjelezhető. Mert minden fogy, világunk sorsáért felelősséget érző tudósok és államférfiak a belátható jövőbe vetített jóslásokkal beszélnek az energiaforrások megszűnéséről.

Fogy a termőföldterület a népesség szaporodásával. Kimerülnek egyszer a szénbányák, és megszűnnek hajtóanyagot adni az olajkutak. De még a levegő is fogy és romlik a rossz és felelőtlen gazdálkodással — sőt, még a mérhetetlen arányú szennyeződés révén az óceánok tisztasága is elfogy és nem tudják többé betölteni a nagy vizek természet egyensúlyozó szerepüket.

Az elfogyásnak, a kimerülésnek azonban nemcsak a gazdasági világproblémák szemszögéből nézve van reálisan elképzelhető lehetősége — hanem saját, egyéni szűkre szabott életünk jóval kisebb adottságain belül is, ahol ugyancsak az elfogyás, a kimerülés kérlelhetetlen törvényét látjuk uralkodni.

Elfogy az ifjúság gondtalansága és a múltó évtizedekkel elfogy az erő, amelyre oly büszkék voltunk, s az egykor töretlen energiával alkotóból erőtlen agg, tétova öreg lesz.

Elfogy az élet is és a mi egyéni életünk számára minden, amit szereztünk, alkottunk, teremtettünk, mert a halálon túlra nem vihetünk semmit. "Elhull a virág, eliramlik az élet..." — énekli, mint örök igazságot a költő is. És ha mély őszinteséggel nézzük saját életünket és sorsunkat, akkor be kell valljuk azt is, hogy számunkra a legtöbb szomorúságot, a legtöbb könnyes bánatot éppen az elmúlás, az elfogyatkozás okozza.

Minden emberi életnek vannak féltve őrzött értékei, melyeket óvunk, védünk és néha ritkán vesszük elő őket, mert úgy gondoljuk, hogy így lassabban fogy, kopik, tehát tartósabban lehet a miénk, a mi tulajdonunk.

A féltés, az óvás nagy emberi erény, de túlzottan felfokozva a féltés féltékenységre, az óvás rettegésre vezet. Mint, ahogy az önmagunkkal és tulajdonunkkal szemben túlfűtött vagy túlhajtott szeretet önzéssé fajul.

A felolvasott alapige Pál apostol levelében egy

olyan helyről vétetett, ahol azt bizonyítja a levél írója, hogy a szeretet: ERŐ, energia. Az emberi lélek és az emberi szív energiája, amely nélkül az élet elképzelhetetlen.

A nagy tragédiák, a szörnyű drámák földünkön mindig akkor következtek be, ha meggyengült az ember testvéreket a népek nagy családjába fűző szeretet, vagy a szeretet önszeretetté, ezen keresztül önzéssé fajult. Különös törvény, de igaz, ha a szeretetet csak önmagamra hagyom kiáradni és nem környező világomra és nem embertestvéreimre, akkor erőszakká, önkényé, uralkodássá, birtoklássá válik. Mint az élet minden terén, minden dolgában, úgy itt is katasztrófa áll elő, ha az egyensúly felborul.

Minden ember szeret önmagáról, a saját életéről beszélni. Elmondja, hogy milyen az ő világa és így fogalmaz: én tudok, én ismerek, én bízom, vagy én kételkedem, én dolgozom, én igyekszem alakítani világomat, de a legritkábban azt mondja: én szeretek. Minden, ami vele történik, az ÉN-hez kapcsolja, tehát személyiségében jelentkezik és a személyiségből kiáradó érzések, megnyilatkozások kifogyhatatlanok.

Ha a megpróbáltatások sivár világa életünk részévé válik, akkor hosszabb, rövidebb ideig sok mindenről le tudunk mondani. El tudjuk viselni az otthontalanságot, a kényelem hiányát, a túlfeszített életet, az éhezést, sőt a sivárnak és reménytelennek látott jövőt, de az utolsó szalmaszál mindig a szív legmélyén meghúzódó szeretet marad. Az a szeretet, amely otthonhoz, hazához, szülőföldhöz, szüleinkhez és gyermekeinkhez kapcsol.

Ha mégis erről a szeretetről le kell mondani, ezt fel kell áldozni külső erőszak és kényszer hatására, akkor ez a lélek utolsó rezdülését jelenti, s ha ezek után az élet meg is marad, kiégett, érzéketlen, elfásult, beteg szív dobog az emberi kebelben tovább.

Igaz azonban az is, hogy az én fogalmának a megismerésére és az én létezésének a megteremtésére sok minden segíthet vagy kényszeríthet. Segíthet az értelem, a tudás, a törekvés, az alkotás, de kényszeríthet a félelem, az érdek, a fenyegetés vagy büntetés és egyéb más olyan ok, indíték és erő, amelyekkel az életben találkozunk. Mindez azonban mégsem az igazi, mert a mindenkor jelentkező és természetszerűleg jelen levő ÉN számára kiegyensúlyozott és harmonikus életet és

sorsközösséget csak a szeretet teremthet és teremt is mindenkor és mindazok számára, akik az ént a MI fogalmába bele tudják vinni. Így lesz a szeretet közösségteremtő erő, s mint közösségteremtő erő, természetes, hogy kifogyhatatlan és elmúlhatatlan.

Én azt hiszem, ezért is jogos és legmélyebb mélységeiben is igaz, hogy a SZERETET: erő, energia. A lélek ereje és energiája, amely szüntelenül szívünket serkenti és táplálja. "Az erő nem egyedül a fizikai eszközökben van — mondotta egykor Gandhi, a nagy hindu államférfi —, hanem a legyőzhetetlen akarásból fészkel. És ha bármily kemény is egy természet, meg fog olvadni a szeretet tüzében. Ha nem olvad meg, akkor nem elég erős a tűz." — És egy emberi élet, amely sokak számára talán hosszú ideig értelmetlennek tűnt: tűz, olvasztó tűz lehet, hogy a szeretet, mint a legnagyobb lelki, szellemi energia, értelmet adjon az életnek.

"Egy embert az a tudat nem tehet nyomorulttá, hogy meg kell halnia, hiszen minden élet vége a mulandó világban a halál. Úgy élni azonban, hogy nem tudni miért, dolgozni fájdalmasan, csak a betevő falatért, s aggódni folytonosan tört szívvel és élni kimerülve, elszigetelve, az emberi társadalomból kiragadva a nemtörődömség általános közönyétől körülvéve — vagy abba beletörődve —, élni siketen, némán és darabonként halni meg, úgy, hogy soha, senkinek hasznára nem voltunk: ez a nyomorult lét" — állapítja meg magyar népünk egyik hazájáért meghalt hős fia.

És Istennek hála, sokan éreznek így és gondolkodnak eszerint, tudván, hogy életünk értelmét és lényegét legtöbbször a szeretet feltárásában ismerjük meg. Életünk tartalma és lényege örök szabályozója, kiegyenlítője és harmóniájának biztosítója ez a bennünk munkálkodó és lelkünk isteni lényéből fakadó szeretet.

Sok szétválasztó tény létezik, amely megosztja világunkban az emberiséget — pénz, tudás, jog, származás, nevelés, különböző életkörülmények, a bőr színe, a vallás dogmája, — műveltségi és vagyoni különbözőségek, mind mind elválaszthatnak vagy szétválaszthatnak, — emberek, népek, nemzetek közé válaszfalakat vonhatnak, de mindezek fölött egyetlen érzés, a szeretet érzése, a szeretet toleranciája kapocs is lehet. Aranyhíd lehet, amely

összeköt és a mesterkelt különbözőségeket megszüntetve, embert emberhez, népet néphez, nemzetet nemzethez közelebb visz, az EMBER—TESTVÉRISÉG felismerés és a szeretetből táplálkozó humanitás jegyében.

Igen: a szeretet a legtisztább és legőszintébb közösségben egyesíthet egymással, mert a szeretet a kicsinyességek fölé emel, és az önzés megszüntetésével az egymásért élni tudó emberek világát tárja elénk.

A szeretet megszünteti az árvaságot és a társalanságot, és az egyedüllét helyében az ember testvériség összekapcsoló erejét teremti meg.

A szeretet megszünteti az árvaságot és a társalanságot, és az egyedüllét helyében az ember testvériség összekapcsoló erejét teremti meg.

Ezért mondja az apostol, hogy: "A SZERETET SOHA EL NEM FOGY".

Milyen csodálatos, hogy világunk fogyó energiái mellett van egy, ami nem fogy, sőt nő, gazdagodik, sokasodik, ha minél többet és minél többször élünk vele és gyakoroljuk.

Egy ősz anyóka a körülötte ülőknek elmeséli a lidércfény eredetét Maxim Gorkij "Izergil anyó" című novellájában: — Valamikor az ősidőkben egy kis nomád törzs jó szándékú bölcs vezére elhatározta, hogy népének letelepülési helyet keres. Felkerekedtek hát, és az orosz sztyeppék és tundrák rengetegében egy őserdőbe tévedtek. Az ezeréves fák koronái egyre jobban elzárták előlük a világosságot s útjuk bolyongássá, sötétben botorkálásá változott. Éhesen, szomjasan, elcsigázva ütődtek egymáshoz és a fák törzseihez, — s amint az már ilyenkor lenni szokott — keserű szemrehányással, durva szidalmakkal bántalmazták a jó szándékú vezért. Felfokozott kétségbeesésükben neki rontanak és az egyik markos legény kitépi szívét és a nép megtiporja azt. De akkor csodálatos kékes fény tör elő a szívből és reflektorként egyetlen irányba mutat. És a nép elindul a fénysugarának irányába, és megtalálja az elvesztett utat. A szívből áradó csoda, a szeretet csodája megmentette őket.

Igen! — a szeretet a legnagyobb erő, a szeretet túlnő a halálon és legyőzi azt, mert "a szeretet soha el nem fogy..." —

— Ámen.

A képen Tőkés László erdélyi református püspök, dr. William Schulz, az amerikai unitárius egyház elnöke és dr. J. Atkins amerikai parlamenti képviselő látható. A felvétel 1990. január elején készült, amikor amerikai delegáció utazott Romániába, az immár felszabadult unitárius testvéreket köszönteni.

IMA

Létünk erős vára, gondviselésünk mennyei Atyja, mindenható Isten!

Imára kulcsolt kezünk és előtted kitáruló szívünk kifejezi azt a vágyat, hogy szent színed előtt imádkozni szeretnénk. Hitünk és reményünk szárnyán száll hozzád imánk. Szavak formálódnak, sóhajok ébrednek, s kimondottan vagy hangtalanul hozzád, feléd viszik érzéseinket és gondolatainkat. Életünk gyorsan tovatűnő napjainak küzdelmei, fáradalmai után jó nekünk megpihenni szent közelségedben. Minden imádsággal eltöltött perc és minden pillanata reád gondolásainknak megállás és megpihenés létünk harcában. Ilyenkor telítődik a lelkünk a te áldott lényedből kisugárzó gondviseléssel, hogy ennek nyomán elcsitulhassanak, gyógyulhassanak belső fájdalmaink és megszűnjenek szívünk sebének gyötrelmei.

Áldott alkalom az imádkozás azért is, mert ezen keresztül szent közelségedbe kerülve felébred bennünk vétkeink és megbotlásaink terhe, gyarlóságaink és gyöngeségeink érzése — de felébred a vágy is szívünkben, hogy jók, vagy legalábbis jobbak, érzéseinkben tisztábbak, gondolatainkban ne-

mesebbek legyünk. És reményeink is megújulnak, ha azt érezzük, hogy velünk vagy és segítesz minket. Ez jelenti számunkra mindennapi munkánk eredményeit, vállalt feladatainkban a küzdelem értelmét és a megvalósulások örömet.

Hitünk — ez a te legnagyobb áldásod — segít eligazodni földi életünk ezernyi útvesztőjében, s biztat, bátorít, hogy vállaljunk áldozatokat a nemes célokért és a tiszta eszményekért folytatott küzdelmekből. És erőt is ad — ó, milyen sokszor ad erőt — tőled nyert hitünk, amikor jó igyekezetünkben, őszinte törekvéseinkben elfáradunk, elcsüggedünk. Csodálatos és láthatatlan, de áldott és szent kapocs köztéd és köztünk a mi hitünk, hiszen a hit köti össze életünket veled, a mi Atyánkkal, de összekapcsol rajtad keresztül a lélek és a szellem véghetetlen felmérhetetlen régióival.

Atyánk Istenünk, létünk erős vára, gondviselésünk mennyei Atyja, fogadd köszönetünket és hálaikat most mindezért, melyet szívünk szavával mondtunk el és küldtünk tehozzád.

— Amen.

Elsőszülött a sok testvér között

(Pál a rómaiakhoz 8,29)

Egy erdélyi származású belga asszony katolikus létere merészelt hitén szabadon gondolkodni. E gondolkodás folyamán egyre csak a dogmákba ütközött, míg nem rájött arra, hogy Jézus személye csak akkor válik számára érthetővé, ha ezektől a leghatározottabb módon megszabadul. Hála Istennek, manapság már nem áll fenn a veszély arra, hogy emiatt máglyára kerüljön...

Önálló gondolkodása folytán került az unitáriusokkal is kapcsolatba, és a következőkben közöljük hosszabb cikkének általa készült magyar nyelvű összefoglalását.

• • •

A mai tudomány azt tanítja, hogy a tizenöt milliárd évnyi evolúció és a tér roppant nagysága szükséges volt ahhoz, hogy létrejöhessen a világegyetemben az ember.

Az emberben a tudomány által kutatott anyagi világ mintegy túllép önmagán, és felteszi saját létezésé értelmének kérdését, melyre a tudomány nem tud válaszolni, mert ez kívül áll kutatása területén. H. Reeves asztrofizikus megállapítja, hogy az ember feladata, hogy értelmet adjon a valóságnak, de hogy ez az értelem nem lehet ellentmondásban a tudomány által megállapított valósággal.

Fel lehet tenni a kérdést, hogy vajon az Evangélium nyújt-e olyan értelmet, mely összhangba hozható a tudományos igazsággal (evolúció, emberi autonómia, az emberi személy egyedülállósága...)? Megállapíthatjuk, hogy IGEN, ha kiszabadítjuk Jézust a dogmákból, melyekbe a keresztény tradíció őt bezárta (szüztől született emberi apa nélkül, Jézus maga Isten, a Háromság második személye).

A Biblia, Jézus népének könyve azt mutatja, hogy ez a nép önmagát egy folyamatban élte meg, útban egy beteljesülés felé, ígéretek megvalósulása felé, szövetségben Istennel, aki a világ transzcendens teremtője, és népét a jó felé hívja. Ez a nép, az antik zsidó nép, tehát az emberiség egy olyan részének mondható,

mely egy evolúció tudatában volt. Próféta szüntelen emlékeztették a népet az Isten- és emberszeretet nagy törvényére.

A rosszba, balsorsba ütközve, eleinte a bibliai gondolkodás ezeket úgy tekinti, mint büntetést az Isten iránti hűtlenségért. Lassanként azonban Istent a jó és rossz problematikáján túl helyezi, és olyannak látja, ki nem avatkozik bele a földi történésekbe. Az embert egyre inkább autonómnak tekinti, aki az e földi élet végességétől elválaszthatatlan sikertelenségek közepette fordul Isten felé, alapvető létezési szükséglettől indítva; maga a "kudarc"* lesz az, ami lehetővé teszi az ember számára, hogy radikális végessége tudatában találkozzék Istennel, ki egyre inkább a hatalomnélküliséghez kapcsolódik, míg a hatalom hazugnak érződik. Mindez kapcsolatba hozható a zsidó nép kollektív megéléseivel, hatalom nélküli csökönyös ragaszkodásában Istenéhez, a "bibliai szegénység" magas intuíciójában.

A bibliai gondolkodás e csúcspontján jelenik meg Jézus.

Az ő korában éles volt a várakozás egy beteljesülésre, s e várakozás bizonytalan mivolta tette lehetővé, hogy ő ennek megfeleljen; egy meghatározott várakozás kényszerítő lett volna, és az emberi személy szabadságával ellenkezett volna.

A várakozásra Jézus egy abszolút hatalomnélküliséggel válaszol, egyedülálló teljességben valósítva meg az istenfiúságot, az autonóm emberi "vagyok"-ot, mely Istentől kapja önmagát; Istent mint szerető, felszabadító Atyát éli meg, ki az embernek teljes autonómiát ad, és azt várja tőle, hogy — szabadon — atyjának ismerje el őt; Jézus Istenének egyetlen hatalma a felszabadító szeretet. Jézus mindenki számára megnyitja az utat ezen általa a végső bizalomig átélte "istenfiúság" felé.

Jézus az emberi autonóm "vagyok"-nak az isteni

* mint az abszolút hatalomnélküliség

"Vagyok" iránti gyermeki szeretetben az emberi élet sikerének titkához vezet, a földi élet értelmét tárja fel. Benne valósul meg az élő világ utolsó "mutáció"-ja, nem biológiai kényszerből, sem pedig a véletlen folytán, hanem egy szabad választás folytán, mely által az "isteni természet"-be kapcsolódik, a végsőkig megtestesítve az emberi lény autonómiáját igazi mivoltában, mely szerető és alázatos törekénység. Ez a mindennemű hatalomtól abszolút független értelem tartja egyedül számon a személy szabadságát és egyedülállóságát.

Jézus összeütközésbe került korának társadalmi-vallási struktúráival, amennyiben ezek emberek egymás feletti hatalmát jelentették, s e hatalomnak nyíltan ellene szegült.

Halála nem szüntette meg annak hatását, ami őbenne végbement, és ami által halála után is élőknek tűnt. Mint tovább is élőben, benne gyökerezik az emberi autonómia és belső szabadság összes törekvése, a mindenkor jelentkező determinizmusokkal szemben.

Jézus nem hoz kollektív megoldást, ami kényszerűség nélkül nem volna lehetséges. Minden hatalom,

mely az ő üzenetére hivatkozik, ellentmondásba kerül ezzel. Azt mondani Jézusról, hogy ő Isten, teljesen ellentmond annak, ami ő volt.

Mivel nem hozott kollektív megoldást, az emberiség továbbra is ki van téve az alapvető rossznak: a hazugságnak és az egymás feletti uralkodásnak. Kétezer év csekélység a tizenöt milliárd év mellett és "Jézus idejében" vagyunk. Az ő hívására, példájára, mind-egyikünk "újraszületve" (Jn 3,7), megmenekülhet a hatalmi viszonyok zsákutcáiból, és eljuthat az "Isten országába"*, ahol mindenkinek személyes adottságai beteljesülnek a Jó-ban, Szép-ben, Igazság-ban, Szeretet-ben. Jézust követve mindenki belekapcsolhatja életét az evolúcióba, és ezt saját, **egyetlen** egyénisége szerint beteljesítheti, mint az élet fájának végső rügye.

Ezen elgondolásban a Biblia mint végső "biológia" tűnik fel, előrejelezve az élet kozmikus beteljesülését.

Bruxelles, 1989

Liliane de Chétel

* már e földi élet örök jelenében

Gaál György:

Kelemen Lajos önéletrajzi feljegyzései

Kelemen Lajosról — főleg halála után — szép számú tanulmány jelent meg. Ezek különböző oldalról világítják meg életét és munkásságát.

A Kolozsvárt megjelenő Keresztény Magvető 1988. 3. számától Gaál György Kelemen Lajos kórházi ágyon írt — főleg családi vonatkozású — emlékeit adja folytatásokban közre. Ezek azért figyelmet érdemlőek, mert közelebb hozzák azt a Kelemen Lajost, akire bár sokan emlékeznek, de részletes életrajzot felőle soha nem olvashattak.

Gaál György ezt a hiányt igyekszik — közlésével — pótolni.

Kelemen Lajos 1955. november 12-i levelében öccsének, az akkor Szegeden élő Kelemen Miklósnak ezeket írja: "Napjaim gyorsabban telnek. Az élet vége felé úgy látszik, hogy a zuhanó esés törvénye gyorsaságával haladunk a sír felé. Látom, hogy mennyi minden tervem maradt tervnek s mennyi jószándékom maradt szándéknak. Sokszor majd a sírás környékez, de hamar észretek azzal, hogy a megtörtént dolgokat meg nem történtté tenni senki-nek sincs hatalmában s ezek fölött bánkódni is hiábavaló. Úgy, ahogy, az nyugtat meg végre is valamennyire, hogy nagyon sokszor nem rajtam múlt, ami múlt s az Isten eredményekhez is segített. Sok millió ember van olyan, akinek életeredménye messze alatta marad az enyémenek. Sok minden nem a terveken, a tervezőn és az akaraton múlik s a végén egyenlő sorsunk: az elmerülés a feledés tengerébe."

A Gaál György közölte életrajz ezt az "elmerülést" hivatott megakadályozni. Erre maga Kelemen Lajos is segítséget nyújt említett életrajza megírásával.

Kelemen Lajos 1958. december 2-án kelt levelében így ír: "Emlékeimet megírtam két időben. Elemista koromat még akkor, amikor

az 1914/18-as világháborúban új sorozás alá kerülve — 1910-es operáció után — alkalmas lettem volt újra katonai szolgálatra, s be is soroztak, most már a régi 22-es honvédezed helyett a 62-es közös gyalogezredbe. Akkor már meg volt a kicsi leánykánk s eszembe jutott, hogy a harcok valamelyikén ott maradhatok, s a kislánykám, ha felnő, azt sem fogja tudni, hogy apja ki és mi volt. Ebben azonban csak gyermekkorom, illetve elemistaságom végéig jutottam volt."

Kelemen Lajos a naplórát kolozsvári egyetemista korában folytatja. Ekkor írja meg Kolozsvárra költözését és "halhatatlan szerencsés elhelyezkedésének" történetét.

Leveli alapján arra lehet következtetni, hogy önéletrajzi feljegyzéseit 1944 novemberében folytatja, mikor is eljut az érettségit megelőző idők eseményének megörökítéséig.

1962. április 17-i levele szerint "időnként vezetett naplója" 1960-ig, húszkötetnyi terjedelemben megvan, s afölött sajnálkozik, hogy azoknak bekötése sokba kerülne s erre nincs pénze.

1944-ben — miközben az Unitárius Kollégiumban őrzött iratok mentésére siet — lakását feldúlják és kirabolják. Életrajzi feljegyzései akkor, vagy már előbb tűntek el, azt senki nem tudja megmondani. Gaál György közlése alapján az sem kizárt, hogy azok akkor már Debreczeni László megőrzésében vannak. Tény, hogy Gaál György közleménye már azért is felbecsülhetetlen érték, mert — legalábbis eddig — összefüggő képet igyekszik nyújtani gyermekkorától haláláig.

A Keresztény Magvető 1989. évi 2. száma a diák korában kirándulásokon részt vevő Kelemen Lajost mutatja be. Álljon itt életrajza kiegészítésül — egy úgynevezett "rokonlátogató" kirándulásának részlete, melyet 1960. július 23-án írott

levelében közöl. Édesapjával Ajtonyba igyekezve eltévednek. A gyakorlott természetjárók szokása szerint igyekeznek a legközelebbi magaslaton álló háromszögelési pontot elérni. Ide feljutva írja: "Ott álltunk a környék legmagasabb pontján a Maros és a Küküllő völgy vízválasztója tetején. Leírhatatlanul és feledhetetlenül szép látvány állott előttünk. Akkor kelt a nap a tiszta égbolton. A színek olyan varázspompáját életemben még csak egyszer láttam, Magyarsároson egy téli naplementekor kb. másfél évtizeddel ezelőtt. Ekkor a naplemente utáni öt percben; 1890-ben pedig napkeltekor. Első a nappal születésének szín- és fényözöne, az utóbbi meghalásának gyásza volt. Mind a kettő örök emléket hagyott az én természetrajongó lelkemben, kinek hosszú élete legnagyobb része városban, sokszor sivár ház- és utcasarok és szobák börtönében telt el. Ma e börtönök magasabbra nőnek, mint hajdan s a természet szeretetében született és élt emberrel kétszeresen éreztetik ráerőszakolt rabságát, azt a kényszerzubbonyt és börtönt, melyben le kell élnie rab életét. Akkor, midőn én, mint gyermek, a nappal születését először éltem künn a természetben, az egész életemre maradó benyomást tett rám. A magas kilátó pontról csodálatos pompában ragyogtak a Fogarasi és Szebeni havasok 2000 méteren felül még mindig hóval borított csúcsai és gerincei. Akkor nem gondoltam, hogy azokat én soha közelről nem láthatom meg. A vakító fehértől a tündéri rózsaszínen át a sziklák változatos szürkéségéig, az alsóbb tájövők fényes ruházaikig a közbeeső hegy-sorok erdőségeinek és legelőtetői változatos zöldellő színeiknek képe és színjátéka oly felséges összhangot nyújtott, hogy elnéztem volna egész napig is."

E kirándulásnak másik nagy él-

ménye a sötétben robogó kivilágított gyorsvonat nyújtotta látvány, melyet így említ meg: "Percnél több nem telhetett el, mikor a gyorsvonat már rohant is felénk s elrobogott előttünk. Fényesen kivilágított ablakival nekem, akit akkor láttam életemben először ilyen, felejthetetlen élményt és emléket nyújtott."

Kelemen Lajos az érdeklődőknek nem csak Kolozsvár nevezetességeit mutatja meg, hanem szívesen elmegy velük a várost környező nevezetes helyek bemutatására is. Legkedvesebb környékbéli kirándulójelme a "Kányafő". Itt először az Erdélyi Kárpát Egyesület szervezte kilenc tagú kiránduló csoporttal fordul meg.

Utolsó emlékezetes kirándulására 1960-ban kerül sor, egy, az USA-ban élő ismerőse Kolozsvárra látogatása

alkalmával — autóbusszal. Ismerőse meghívja egy királyhágói útra. Erről így ír: "Gyönyörű, színes, tiszta erdélyi őszi napot kaptunk. Nem írok a változatos út szépségéről, melyet Bánfihunyadig többször élveztem máskor is. Azon túl minden új volt nekem, mert én azon túl csak vonaton utaztam s bár az is szép, az országút szinte még szebb. Ott ebédeltünk a Királyhágó tetején újabban épített kocsmá nyári sátorában. Én csak néztem a kékes ködbevező erdőtengert, a szigetként magasló csúcsokat, a gyönyörű színpompás hallgató környéket. Én rajongója voltam egész életemben a természetnek s Erdélynek, de ennek nagy részét sohasem látva hagyom nem sokára itt." Megemlíti, hogy a három természeti szépségekben leggazdagabb megyébe: Csikba, Fogarásba

és Szebenbe sohasem jár. Rezignáltan írja, hogy történelem- és földrajzszakos tanár létére egyetlen iskolai tanulmányi kiránduláson sem vehetett részt. Mire — írja — "az előkészületek befejeződtek, a többi tanárok lefoglalták azt a helyet, mely előtt sorban a történelem és földrajzi ismeretek gyarapítására rendezett iskolai kiránduláson legelső sorban a szaktanárt illette volna. Engem pedig annál is inkább, mert szakomban író is voltam."

Ennyit a kiránduló Kelemen Lajosról.

Kíváncsian várjuk Gaál György közlésének további folytatását, hogy a Kelemen Lajosról szóló ismeretek bővítésével mélyüljön bennünk az a tisztelet, mellyel emlékének tartozunk.

Kelemen Miklós

Rokonaink Keleten?

Petőfi Szibériában?

A fenti címen lehattunk hallgatói a májusi Högyes Endre utcai szeretetvendégségen; ahol Kiszely István antropológus-professzor, az MTA tagja tartott előadást a Belső-Ázsiában élő ujjur népről szóló kutatásairól, majd az azóta híressé, sőt, sajnos hírhedtté váló Petőfi-kutatásról.

Rövid áttekintésképpen megemlítem Julianus barátot, aki már a XIII. században indult el, meglevő krónikáink alapján megkeresni Magna Hungáriát. Küldetése sikerrel is járt, de a közbejött tatárdúlás szétszórta, illetve magába olvasztotta megtalált testvéreinket. Következő, külföldön is világhírűvé vált székely hazánkfia, Körösi Csoma Sándor is ezeken a nyomokon indult el, és tűzte élete céljául a magyarok őshazájának és rokonainak megtalálását. Rövid, tragikus életében nagy tervét nem sikerült megvalósítania, de a tibeti krónikákban talált feljegyzések a hunokról, majd az úgynevezett jagurokról, megerősítette feltevéseit.

Munkáját e század elején Stein Aurél folytatta, aki már eljutott Belső-Ázsiába, Ujjuriába, és ott, a volt ujjur főváros, Turfán mellett régészeti ásatásokat folytathatott meglepő eredményekkel. Az ujjur főemberek sírmelléklete az időszámításunk szerinti 500-ból (aranylemez szemfedő, mellkorong, lótemetkezés) hasonlóságot, sőt azonosságot mutat a magyarországi X. századbeli főemberek temetkezési módjával.

A mai, technikailag már fejlettebb kutatások eredményeinek egy részét mi is láthattuk, illetve hallhattuk prof. dr. Kiszely előadásában.

A jagur népdalok pentatóniája, ami Európában a magyarok területeken egyedüli, meglepő hasonlóságot mutat a csángó népdalokkal, sőt a bel-beli altatózó a mai csángó népdalokban is megtalálható,

a Székelyföldön bel-bel és belbejj formájában.

Az ujjur, igaz kevésbé díszes "székelykapukon" ugyanúgy megtalálhatók a napjelnép és életfa ábrázolások, mint az eredeti székelykapukon. A kopjafájuk is kikerülhetett volna egy székely temetőből, tetejükön a Nap vagy a Hold jelképpel, alatta a világkerék és a függőleges, illetve vízszintes életfa. Hímzéseiket a tulipánnal, rózsával stb. és az életfával akár kalotaszegi, vagy matyó kézimunkának lehetne tekinteni. És még egy érdekesség! A ma hét-

millió ujjur nép balladáiban nyolc törzs szerepel, amelyből egy nyugatra ment (a magyar) és ma is visszavárják őket.

A Petőfi-kérdésről Kéri Edit újságíró is beszélt, aki magát szerényen "lelkes amatőr kutatónak" nevezi, de szívét-lelkét és idejét feltevé munkálkodik azon, hogy végre ez a kutatás is elnyerje az őt megillető megbecsülést, és egy ilyen fontos kérdésben ne személyi ellentétek döntsenek, hanem a tárgyilagosság. Egyébként ő "Petőfi Szibériában?" című könyvét dedikálta a megjelenteknek. Reméljük, hamarosan a könyvesboltokban is találkozhatnak vele azok, akik még nem tudtak hozzájutni.

Bencze Franciska

ANTALL JÓZSEF

Dr. ANTALL JÓZSEF MINISZTERELNÖKÖT mi unitáriusok is tisztelettel köszöntjük magas tisztében.

Dr. Antall József, még mint a Semmelweis Orvostörténelmi Intézet főigazgatója, 1986—87-ben állásfoglalásával támogatta az unitárius egyházat, amikor azt kértük, hogy a Fővárosi Tanács nevezzen el egy utcát, vagy teret a spanyol Szervét Mihályról (1511—1553).

Az 1987. évi Unitárius Élet első száma az alábbiakban idézte dr. Antall József főigazgatónak a Fővárosi Tanácshoz írt levele részletét:

— "A spanyol születésű Miguel Serveto, az orvostörténelem számon tartott nagy egyénisége, a medicina előrevivője, aki orvostörténelmi szempontból is megérdemli nevének megörökítését.

— Legyen szabad ugyanakkor felhívni a figyelmet külön is arra a rendkívül progresszív szerepre, amelyet történelmi, vallás- és gondolkodástörténelmi szempontból egyaránt betöltött az unitárius vallás, az európai kultúra és filozófia történetében. Méltatlan, hogy a nagy egyházalapítók (Luther, Kálvin) mel-

lett nem jut utca vagy tér Szervét Mihálynak Budapesten. Születésének 475. éve kiváló alkalom, hogy ezt korrigáljuk.

— Bár nem igényel talán külön indoklást, de az unitáriusok a magyar történelemben, a magyar művelődés szolgálatában mindig számarányukat meghaladó szerepet tölthettek be. A reformáció korától számos személyt sorolhatnánk fel, de legyen szabad most csak Bölöni Farkas Sándorra és Bartók Bélára utalni. Az utóbbit már méltatni is illetlenség lenne, de nem régen jelent meg angolul is Bölöni Farkas 1831-ben kiadott és a magyar reformkorban meghatározó szerepet játszó Amerika-könyve, amelyet Tocqueville világhírű műve mellett emlegetnek. De kiterjedt ez a második világháború alatti embermentő mozgalmakra, a "másik Magyarországon" külföldi és némi magyar elismeréssel találkozó akcióira is."

Reméljük, hogy dr. Antall József, mint miniszterelnök, fenti szellemben fogja irányítani kormányát, és megőrzi szeretetét egyházunk irányában is.

Közl: dr. Ferencz József

Báró Orbán Balázsra emlékezünk

(1829. febr. 3. — 1890. ápr. 19.)

Ez év április 19-én múlt száz éve a nagy székely tudós halálának. A hazai és az erdélyi sajtó egyaránt megemlékezett nagy fiáról, akinek nagy alkotását — A Székelyföld leírását — az ifjabb generációk nem ismerhették meg. Így nem is tudhatják, hogy ki is volt Orbán Balázs, milyen érdemeiért tartjuk számon egyszerre a nagy székelyek és nagy unitáriusok között.

Az Új Magyar Lexikon 13 sorban emlékezik meg róla. Ebből idézek: "Orbán Balázs báró, (1830—90), néprajzi és történeti író, az MTA levelező tagja. 1847-ben beutazta Törökország nagy részét, Arábiát, Szíriát, Palesztinát és Egyiptomot. 1849-ben a Balkánon szervezett szabadcsapat-tal jött haza, hogy részt vegyen a szabadságharcban. A világosi fegyverletétel után emigrált, majd Jersey szigetén élt. 1855-ben Konstantinápolyban telepedett le. 1859-ben tért haza. 1871-től függetlenségi párti képviselő volt. Legjelentősebb munkája: A Székelyföld leírása 1—6. kötetben" (1620 old.).

Orbán Balázs kortársai "csontbárónak", de legnagyobb székelynek is nevezték, aki úgy élt, mint egy kol-dus, de bőkezűen segítette az erdélyi iskolákat, múzeumokat, szegény diákokat. Származása szerint valóban arisztokrata, de bárói címét "nem folytatja", ahogyan a székelyek mondták. Önmaga így emlékezik saját báróságáról: "Egyébként eladtam a báróságot egy honfitársamnak, Vámbéry Árminnak, aki addig bárózott, amíg megharagudtam, s eladtam öt krajcárért. Ezt írásba is foglaltuk."

Különben Orbán Balázs baráti körében akadtak még olyan arisztokraták, akik szintén nem sokra becsülték a nemesi rangot. Egyetlen példát idézek: "Kossuth Lajos megbízásából Teleki Sándor gróf felkereste Orbánt, abban a londoni órásműhelyben, ahol akkor dolgozott. Bemutatkozott — Én meg Teleki Sándor vagyok, innen Kolozsvárról", majd közölte, hogy magával akarja vinni levegőváltás végett. Orbán ismét kijelentette, hogy ő nem báró. "Én sem viselem a grófságot, abból nem lehet megélni. Csak olyan vad gróf vagyok, ahogy szegény Petőfi-nek mondtam. Mindenütt csak Telekinek szólítanak, legfennebb hozzáteszik, hogy ezredes." A "legfeljebb ezredes", akkor éppen egy gyertyagyárban dolgozott, mint csomagoló.

Orbán Balázs környezete az emigrációban

Sokat hányatott élete során olyan jeles férfiakkal találkozott, mint Kossuth Lajos, Mészáros Lázár, Teleki Sándor, Kriza János, Victor Hugo, Mazzini, Luis Blanc és mások. Ezek közül V. Hugo így beszélt róla:

Szeretem ezt a fiút, kétszáz ilyen balázssal, meg tudnám dönteni a császárságot... Boldog az a nép, amelynek ilyen urai vannak."

Emigrációja során két évig tartózkodott a brit birodalom fővárosában. Már megérkezésének első óráiban munkát keresett és kapott Mister Fulton órásmesternél. Nagy hasznát vette annak, hogy Konstantinápolyban Köpe Andrásnál megtanulta az órásmesterséget. Szabad idejében állandóan látogatta a British Muzeumot. Tudása bővítését nagyban elősegítette az, hogy Londonba érkezésekor már négy idegen nyelvet: a francia, a német, a török és a görög nyelvet beszélte.

Az angol nyelv tanulása közben "Néha azon kapta magát, hogy este, amikor felmondta magának az aznap tanult szavakat, néhányat nem tud. Akkor felkelt, lámpát gyújtott... Addig nem aludt el, amíg hibátlanul nem tudta az egészet. Reggel ismét végigment a tegnapi, tegnapelőtti szavakon is."

A hangsúlyozással kapcsolatban komoly és indokolt aggályai voltak. Mister Fulton pl. csak azzal a feltétellel vette fel órásműhelyébe, "...ha nem beszél sokat, mert olyan a kiejtése, hogy nevetésre ingerli." Háziasszonya nőiesen fogalmazott: "Maga nagyon jól tud fiatalember, minden szót ismer, csak éppen én nem értem, hogy mit mond. De azért nagyon kedvesen beszél."

A jó kiejtés elsajátítása érdekében Orbán Balázs eljárt londoni bérlakása közelében levő kocsmába, hosszan elbeszélgetett a környékbeli munkásokkal. Tudása gyors fejlődése érdekében vasárnap elment a templomba, és végighallgatta az istentiszteletet, tudta, hogy a papok jó kiejtéssel és tagoltan beszélnek. Ezt a maga hasznára igyekezett fordítani.

Bizonyára mond valamit a nyelvtanulók részére ez a példa: szívós, kitartó szorgalom, makacs, törhetetlen akarat!

Orbán Balázs írásairól

Munkái közül rendszerint hármat szoktak megemlíteni: Utazás Keleten, Torda város és környéke, A Székelyföld leírása. Joggal ezt az utóbbit tekintjük fő művének. Ebben a következőkről ír: Általános előismertetés a székely nép történelme és jogviszonyairól. I. Udvarhelyszék. II. Csikszék. III. Háromszék. IV. Marosozsék. V. Aranyosozsék. VI. Barcaság.

Orbán Balázs művét a korabeli kritika elismeréssel fogadta. A Magyar Tudományos Akadémia 1887. május 17-én levelező tagjává választotta. Gyűjtőmunkája során 520 székely községet járt be. Emberfeletti munkát vállalt és végzett!

Hatkötetes könyvében részletesen

olvashatunk egyebek között a székely rovásírásról, az énlaki unitárius templommennyezetének egyik kockájában fennmaradt emlékről, a székely szombatosokról, azok legkiemelkedőbb vezetőjéről, Pécsi Simonról, aki feljegyzések szerint 17 nyelvet beszélt. Meggyőző adatokat találunk a gyimesi és barcasági csángókról is Orbán Balázs munkájában.

Orbán Balázs bosszúja...

A megjelent 6 kötet közül az első Udvarhelyszékről szól. Legelőször a székelykeresztúri unitárius templom és kollégium szerepel a kötetben. Itt ebben a városban, szeretett unitárius hívei között bukott meg egyik országgyűlési képviselő választáson. "Kedvelt székely népének hűtlenségét megkönyezi, de nemes bosszút áll, alapítványt tesz a székelykeresztúri unitárius gimnáziumban."

Amikor 1876-ban kelt alapítványi levelét megfogalmazta, így nyilatkozott erről az iskoláról: "Mi, szegény kopár hegyek közé szorított, ez ország szívéből távol eső székelyek, mint minden, úgy a nevelés terén is háttérbe szorultunk; itt is, mint egyebekben az önsegélyre vagyunk utalva, azért az én csekély alapítványomat egy székely tanodához, imádott szülőföldem egy oly tanintézetéhez küldöm, amely azt leginkább szükségli; egy olyan nevelőintézethez, melyben nagyon sok szegény tanuló van, s mely egy kis számú felekezet túlfeszített áldozatkészségéből merített életet s annak köszönheti folytonos fejlődését, attól várja jövőjének biztosítását. Ez a székelykeresztúri Unitárius Gimnázium sűrű népességű vidék egyedüli iskoláját képezi, s melyben leginkább szegény falusi nép fiai küzdenek az önfenntartás és képeztetés nyomorával. Az ilyeneknél néha csekélynek tetsző segély is jótékonyan hat, miért is alapítványomat ösztöndíj alakjában ez intézettel kapcsolom össze." (A Székelykeresztúri Unitárius "Dr. Orbán Balázs" Gimnázium és Unitárius Polgári Fiúiskola Évkönyve, az 1943—44. iskolai évről, 15. old.)

Az 1943/44. tanévben jómagam is abban az intézetben tanítottam. A polgári iskola I. osztályában, amelynek osztályfőnöke voltam, a tanulók felekezetek szerinti megoszlása a régi hagyományokat tükrözte: 16 unitárius, 13 református és 5 római katolikus tanítványom volt. Valamennyien román nyelvet is tanultak!

Orbán Balázs könyvében tizenöt népviseleti leírást, több száz és román öltözetet, illetve azok fényképét is közölte. Közismerten humánus szemléletével teljes összhangban áll a következő megnyilatkozása: "Lelkemből óhajtom, hogy a testvé-

resülés e szent szövetsége tartós legyen, s terjedjen szét a hazában mindenfelé, mert e hazának jövője csak fiai egyetértő szeretetében van biztosítva."

Orbán Balázs műveinek értékét kétségbevonhatatlanul tükrözi a következő idézet; Jókai így fogalmazott — A Székelyföld leírását azon tíz könyv közé sorolja, amelyeket egy képzeletbeli világégésből magával mentene.

Orbán Balázs halálának centenáriumi visszhangja

Mind a hazai, mind az erdélyi magyar sajtó sokrétűen foglalkozott Orbán Balázs felbecsülhetetlen értékű hagyatékával a sürgős tennivalókkal. Egyértelmű megállapítás, hogy A Székelyföld leírása c. munka forrásértékű, hiánycikk, pótlásáról sürgősen gondoskodni kell!

A Sepsiszentgyörgyön megjelenő *Háromszék* c. társadalmi-politikai napilapban (1990. ápr. 14.) Magyar Lajos, Egyed Ákos, Kisgyörgy Zoltán, Sikó Z., Kónya Ádám, dr. Vofkore László tanulmányjellegű cikkben foglalkozott Orbán Balázs hagyatékával. Velük együtt mi is reméljük, hogy "a rosszemlékű diktatúra bukásával elhárultak Orbán Balázs művei újrakiadásának (a szükséges toldásokkal kiegészített kiadásának) akadályai".

A *Hargita* c. napilap pedig, nagy örömeinkre arról tájékoztat, hogy "Megújul a székelykeresztúri Orbán Balázs Líceum. A forradalom győzelme újból lehetőséget biztosított, hogy iskolánk visszanyerje régi nevét — Székelykeresztúri Orbán Balázs Középfiskola."

A centenáriumi alkalmával a Budapesten tartott megemlékezésen, a Székely Körben a következő javaslatok hangoztak el:

1. A Székelyföld leírásának 1982-ben megjelent hasonmás kiadását el kell juttatni Erdélybe, azokhoz, akikről szól a könyv (székelyek, románok, szászok).

2. Valamelyik magyarországi középiskola vegye fel Orbán Balázs nevét és ápolja a vele kapcsolatos hagyományokat.

3. Állíttassék emléktábla arra az egykori budapesti házra (volt Lipót utca 9.) — mai nevén Váci utca), amelyben 1890. április 19-én, sok megpróbáltatással, munkával gazdagított életét befejezte Orbán Balázs.

Mi, erdélyi székelyek azt tanuljuk meg Orbán Balázstól, hogy erdélyinek, székelynek lenni mindig több munkát és nagyobb felelősséget jelent.

dr. Kovács Péter

REZI Elek, kolozsvári teológiai professzorunk doktori avatása, 1990. júl. 7-én volt a közös Protestáns Teológiai Akadémián. Mi is szeretettel gratulálunk a tudományos fokozathoz.

NEMZETKÖZI UNITÁRIUS ÉVFORDULÓK

1990 július — augusztus

Júl. 4-én halt meg 1826-ban Thomas Jefferson, az USA elnöke.

15-én tartotta meg Raph Waldo Emerson neves, korszakalkotó unitárius szellemben írt ún. Divinity School — teológiai intézeti előadását.

21-én halt meg Robert Burns unitárius amerikai költő 1796-ban.

12-én halt meg 1891-ben James R. Lowell, az ismert amerikai unitárius költő.

13-án halt meg 1910-ben Florence Nightingale asszony, aki első előfutára volt a háborús cselekmények idején a sebesültek gondozásának. A krími háborúban ő is részt vett e munka irányításában.

24-én, 1810-ben halt meg az amerikai unitárius gondolat harmadik világhírű képviselője, Theodore Parker, filozófus, író, prédikátor. Egyike volt a múlt században a rabszolgaság eltörlése előharcosainak.

Közli: F. J.

FELHÍVÁS

Atyafiságos szeretettel közöljük kedves híveinkkel — budapestiekkel és vidékiekkel egyaránt —, hogy a Budapesti Unitárius Egyházközség, Nagy Ignác utcai (volt Koháry utca) temploma felszentelésének 100 éves jubileumi ünnepségét, 1990. szeptember 22-én, szombat du. 5 órakor tartja. A centenáriumhoz kapcsolódó templomi ünnepi rendezvényre híveinket és az érdeklődőket szeretettel hívjuk és várjuk.

Ugyancsak az ünnepség keretében, másnap, szept. 23-án, vasárnap de. 11 órakor istentisztelet lesz, úrvacsoraosztással. A szószéki szolgálatot Kereki Gábor, volt budapesti lelkész, jelenleg angliai unitárius lelkész, az úrvacsorai agenda szolgálatot dr. Kovács Lajos, kolozsvári püspök végzi.

A centenáriumi ünnepséget egy héttel később, szept. 30-án, mindkét budapesti templomunkban, az őszi hálaadás ünnepi istentisztelete és úrvacsoraosztás zárja.

A budapesti egyházközség gyermekeinek **KONFIRMÁCIÓJA**, 1990. nov. 18-án, vasárnap de. 11 órakor lesz a Nagy Ignác utcai templomban, a Dávid Ferenc emlékünnepe keretében.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY címmel ismét útjára indult a Romániai Unitárius Egyház havi lapja. Az első számot 1888. jan. 1-én adták ki. 1948 óta kényszerűen szünetelt a folyóirat, mostanáig. Szeretettel köszöntjük erdélyi társlapunkat.

Unitárius királyunk törvénye ma is időszerű

Dr. Karamán Ferenc, szegedi egyházközségünk gondnoka hívta fel a figyelmünket a Délmagyarország c. lap 1990. ápr. 7-i számában, fenti címen megjelent cikkre.

A riportban három szegedi származású, ma az Egyesült Államokban élő professzor: Tomasz Sándor, Kerényi Tamás, Bódis-Wollner Iván nyilatkozott a kölcsönös megértés és a kisebbségek jogainak biztosítása kérdéseiről.

A cikk Bódis-Wollner Iván alábbi mondataival zárul:

A XVI. században János Zsigmond erdélyi fejedelem és magyar király törvénybe iktatta, hogy vallása, véleménye miatt senkit se lehessen a politikai életből kirekeszteni. Jó lenne a világ tudomására hozni, hogy a magyar unitárius király uralma alatt az emberi jogok e fontos dokumentuma megszületett, s meg is valósult — a XVI. századi Erdélyben...

HÍREK

Balázs Ferenc szolgálata címen, hosszú, igényes értékelés jelent meg, a Kisalföld Magazin 1990. máj. 12-i számában, Csiszér Alajos tollából.

A szerző szépen értékeli századunk nagy unitárius gondolkodójának életét, lelkészi, és irodalmi tevékenységét.

Örülünk, hogy Balázs Ferenc a hazai világi sajtóban és így a köztudatban is megkapja méltó helyét.

Kénos, a regösök faluja c. érdekes tanulmánynak beillő írást közöl, a nagyrészt unitárius lakosságú Udvarhely megyei Kénos községről, a ma is gyakorolt régi regös szokásokat ismertette, Hála József a Magyar Nemzet 1989. évi szept. 16. számában. A szerzőt szerkesztőségünk nevében köszöntöttük.

Nemrégiben látogatást tett Huszti János püspöknél dr. Mihály Ferenc torontói, kanadai szabad magyar gyülekezet lelkésze, aki elmondotta, hogy hosszú évek óta szimpatizál az unitáriusokkal. Élete régebbi éveiben barátságban volt Köröspataki Kiss Sándor lelkészünkkel, aki utolsó szolgálati helyén a Nagyvárad melletti Bihar község parochusa volt. Igérte, hogy hazatérte után gyűjtést indít az erdélyi menekült unitáriusok javára.

Osszegyűjtötte dr. Ferencz József

"Eredj, ha tudsz" volt a címe **Végyvári-Reményik Sándor** egyik első igaz versének. Diák voltam, amikor az eleinte csak kéziratban terjesztett vers egyik példányát néhai nagyapámnak, özv. Arkossy Lajosné, (akinek férje volt unitárius) egy buzgó katolikus asszony a református Reményik versét — titokban felolvasta. Ma újra hangoznia kellene e szózatnak. Mi innen ugyanezt üzenjük, s biztatni szeretnénk mindenkit, aki Erdélyben született, maradjon szülőföldjén. A nagyvilág segíteni akar, de ha mindenki nekiindul, akkor kiért harcoljunk az emberi jogok biztosításáért és a kisebbségek emberi és nyelvi jogaiért? Csak együtt érhetünk el eredményt.

A **cserkészmozgalom** újrászületéséről, az egykori 345. sz. János Zsigmond budapesti unitárius cserkészcsapatról lapunk múlt számában részletesen beszámoltunk. Odahaza vajon van-e újra cserkészcsapat? Hogyan indul meg az unitárius ifjúsági mozgalom? A Nőszövetség kolozsvári elindulásáról és terveiről ugyancsak lapunkban erdélyi híradás alapján írtunk. Itt a nőszövetségi munkában Perczelné Kozma Flóra, Buzogány Anna és Barabás Istvánné és társai végeztek egykoron jó munkát. A kolozsvári példát követni lehetne.

Christine Hayhurst, az angliai unitárius központ hosszú éveken át főtítkárhelyettese, 1990. szept. 1-én megváltik e feladatkörétől, és nemrégiben szerzett magasabb közgazdasági képesítésének megfelelő állást vállal. Egyházunk képviselői iránt mindig jó szándékot tanúsított. Új munkaköréhez sok sikert kívánunk. Reméljük, hogy az IALRW az unitárius nemzetközi nőszövetségben továbbra is szerepet vállal. E szervezet évi közgyűlése az idén **Goslarban** tartja ülését, és megújítja vezető munkatársainak a körét. Érdeklődéssel várjuk a választás eredményét, mert eddig az egyik alelnöki tisztet Orbókné Szent-Iványi Ilona lelkész-szerkesztő töltötte be.

Az **IARF** húsz esztendőn át volt főtítkára, **Diether Gehrmann**, a hamburgi kongresszus után nyugalomba vonul. Helyére széles körű pályázatot írtak ki. A pályázók között sok ismert személyiség is szerepelt. Dr. W. Schulz, az UUA elnöke, az IARF Tanácsa képviselője elnökletével május elején Bostonban több pályázót meghallgatott a Selection Committee, az előzetes jelölő bizottság, melynek egyetlen európai tagja **dr. Kovács Lajos** püspök volt. Tőle kaptuk a tájékoztatást, hogy az említett bizottság egyhangúlag **dr. Robert Traer** ismert amerikai lelkészt, teológiai kutató professzort, gyakorló ügyvédet jelölte. A jelölt értesülés szerint, 1943-ban született és négygyermekes családapa.

Bálint Lajos gyulafehérvári katolikus megyéspüspök és **dr. Tökés László** Királyhágó melléki református püspökök beiktatóján erdélyi testvéreinket **dr. Kovács Lajos** püspök amerikai útja miatt, **dr. Erdő János** püspökhelyettes és **Jenei Dezső** főgondnok képviselték. Egyben közöljük azt a hírt is, hogy a nyugalomba vonulás következtében megüresedett erdélyi kolozsvári református egyházkerület püspökévé az illetékes egyházi testület **Csiha Kálmán** eddigi marosvásárhelyi esperest választotta meg. Beiktatására nem sokára sor kerül.

Anikó Szantho-Harrington okleveles unitárius lelkészt Harris város unitárius gyülekezetében máj. 13-án iktatták be lelkészi állásába. Az onnan kapott meghívóban elmondták, hogy ő az első olyan magyar származású unitárius lelkész, aki teljes teológiai tanulmányait amerikai egyetemen végezte. Nagynénje, **Szánthó Vilma** erdélyi unitárius lelkész és annak férje, **dr. Harrington Donald** 1939-ben a budapesti Hőgyes u.-i templomban kérték házasságukra Isten áldását, Józán Miklós akkori püspöki helynök szolgálatával. Reméljük, hogy Anikó folytatja teológiai tanulmányait, és a lelkészi munka szociális problémái megoldásához igyekszik majd hozzájárulni készülő disszertációjával.

Az **anglikán egyházat** a Canterbury érsek vezeti, akinek központi irodája már évtizedek óta Londonban működik. Az anglikán egyházat VIII. Henrik király családi konfliktusai miatt hozták létre 1534-ben. Az érseket a mindenkori brit uralkodó nevezi ki a miniszterelnök javaslatára alapján, némi egyházi közvéleményt is figyelembe véve. Az anglikán egyháznak az egykori angol világbirodalomban mintegy 70 millió híve van. Újabban az egyház missziói belső szellemi reformációját szorgalmazó tagjai nehezményezik az eddigi állapot fenntartását. A problémát az tette aktuálissá, hogy **dr. Robert Runcie** érsek, akinek politikai szereplését nem minden híve tartotta megfelelőnek, bejelentette nyugalomba vonulását. A reform hívei szívesen látnák az e szellemben dolgozó **trurói** püspök, **Michael Ball** kinevezését.

Az **IARF** titkársága közölte a tanács tagjaival, hogy a hamburgi kongresszusra eddig 557 személy jelentkezett. Ezek között van az a 83 személy is — vélhetően németországi lakosok —, akik a kongresszusnak csak bizonyos programjain kívánnak részt venni.

A **japán Risho Kosei-Kai** idős elnöke, **Dr. Nikkyo Niwand** egy cikluson át elnöke volt az IARF-nek és a WCRP-nek is. Egyik írásában, melyet az NSZK humanista unitáriusainak szemléje, az **Unitarische Blätter** idéz, azt mondta, dicséretére válik az IARF bölcs vezetésének és messzire előrettekintő szem-

léletének az, hogy a sok nemzetközi egyházi szervezet között a jövő építését, a vallások együttműködését és a közös ügy szolgálatát tartja elsőrendű feladatának.

A **Reformiertes Forum** c. független svájci egyházi szemlében érdekes megállapításokat olvashattunk a Jehova Tanúi szervezetről, mely hazánkban is működési jogot kapott az előző kormány idején. A riportban az NSZK-ban élő **Manfred Bennen-**berg elmondja, hogy a Jehova Tanúinak gyülekezetei állandóan gyarapodnak. Értesülése szerint az USA Brooklyn (Mass) városában működő központ kilencmillió tagot tart nyilván az egész világon. A szervezetnek szigorú szabályai vannak, melyek a szervezeten kívüli, vagy a szervezet öregjei által eltanácsolt tagokat sújtják.

Dr. E. Pickett, aki rövidesen megváltik Bostonban missziói lelkészi állásától, közölte az európai, nagyrészt katonai kiküldetésben élő néhány unitárius család nevét, akikkel a levélbeli kapcsolatot felvesszük. Párizsban az Oratoire templomban havonta egy alkalommal istentiszteletet is tartanak, melyeken részben világiak, részben szabadságukat töltő, arra járó, főként amerikai lelkészek szolgálnak. E vonatkozásban dolgozik **Steve Dick** croydoni lelkész is, akivel **Huszt János** püspök angliai útja során találkozott, s akinek a templomában prédikált.

II. Alexejt, Moszkva és egész Oroszország görögkeleti pátriárkáját fogadta az állammal fennálló jó kapcsolatok alapján **Gorbacsov** is. Az új egyházfő — mint **Leningrad** és **Novgorod** metropolitája — jól ismert volt az EVT tagegyházi körében.

UNITARIUS ÉLET

Laptulajdonos
a Magyarországi Unitárius Egyház

Felelős kiadó:
HUSZTI JÁNOS

Felelős szerkesztő:
Orbókné Szent-Iványi Ilona

Szerkesztőség címe:
V., Nagy Ignác u. 4. Budapest, 1055
Telefon: 111 2801

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR) Budapest XIII., Lehel u. 10/a — 1990 —, közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 215-96 162 pénzforgalmi jelzőszámra.

Évi előfizetési díj: 120,— Ft
Egyes szám ára: 20,— Ft

Index: 25 842

MTESZ Házinyomda — 90.0839 Budapest, 1990
Felelős vezető: **Boncza Gábor**

HU ISSN 0133—1272